

вільного висловлювання власних думок, відсутність будь-яких дискримінацій. Освітній процес вимагає від викладача особливого морально-психологічного стану, стійкості до стресу та можливості швидко приймати рішення. Тоді як творча діяльність виникає як кульмінація такого стану.

Серед представлених педагогічних умов, важливим також виступає матеріальний аспект. Для використання педагогічного принципу наочності викладач повинен мати в своєму розпорядженні приладдя та макети, плакати, таблиці. Якщо лекції, практичні та семінарські заняття проводяться в аудиторіях навчального закладу, то це мають бути місця, що спонукають до отримання знань. Для лабораторних робіт і експериментів необхідно мати спеціально обладнані лабораторії. Відмітимо, що мають активно використовуватись не лише матеріальні предмети, а також цифрові: наявність повноцінних платних версій програмного забезпечення, доступ до онлайн архівів та бібліотек. Це збільшує зацікавленість студентів до навчання та дозволяє реалізувати їх творчі здібності.

Таким чином, ефективне формування творчої особистості студента у вищій школі є можливим лише за умови реалізації цілісної системи психолого-педагогічних впливів. Викладачу необхідно сформувати серед студентів набір мотивів, цінностей та інтересів, що призведуть не лише до успішного засвоєння навчального матеріалу, але і готовності до творчої діяльності. Фахівець, який здатен творчо підходити до розв'язку задач завжди буде більш затребуваний на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. К.: Міленіум, 2006. 346 с.
2. Стешенко В., Стешенко Б. Фактори визначення педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. Вип. 8(1). С. 27–36.

Гуцуляк Н. М., Ковальчук І. В., Кройтор О. П. (Чернівці, Україна)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У тезах розкрито особливості комунікативної компетентності студентів психологічної та технічної спеціальностей й обґрунтовано необхідність її цілеспрямованого формування.

Hutsuliak N., Kovalchuk I., Kroitor O. (Chernivtsi, Ukraine)

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS MAJORING IN PSYCHOLOGY AND TECHNICAL SPECIALTIES

The features of communicative competence of students of psychological and technical specialties are revealed in the thesis and the necessity of its purposeful formation is substantiated.

Важливою складовою життєвого успіху у сучасних умовах, коли існує напруження від війни, великого потоку неперевіреної інформації, екологічних катастроф, є інноваційне мислення, здатність до постійного навчання та гнучкості психічних процесів, оволодіння необхідними для саморозвитку та самоактуалізації компетентностями. Особливого значення набуває комунікативна компетентність особистості, яка сприяє налагодженню контактів з оточуючими, досягненню власної мети та здійсненню ефективної діяльності.

Згідно із поглядами Л. Герасименко, Д. Музиченко, комунікативна компетентність становить собою сукупність знань, умінь і навичок ефективної міжособистісної взаємодії при реалізації суспільних, освітніх, професійних функцій людини [2].

К. Галацин, А. Хом'як пишуть, що М. Заброцький і С. Максименко трактують комунікативну компетентність як певну інтегральну характеристику спілкування, яка обумовлює опосередковане вираження морально-світоглядних установок особистості, рівня її комунікабельності та загальної й професійної спрямованості [1].

В. Шевчук, М. Тесленко, Л. Клевака наголошують, що Ю. Ємельянов вважає, що складовими комунікативної компетентності є загальні здібності (проявляються у здатності до оволодіння знаннями і навичками), комунікативні знання та навички (пов'язані із застосуванням вербальних й невербальних засобів спілкування), особистісні риси («Я-концепція» чи індивідуальні установки) [3].

Формування комунікативної компетентності, що включає в себе такі компетентності, як комунікативно-мовленнєва, перцептивна та інтерактивна, займає особливе місце в професійній підготовці майбутніх фахівців. Завдяки вищеназваним компетентностям спеціаліст зможе адекватно сприймати і розуміти партнера по спілкуванню, визначати спільну стратегію побудови стосунків і взаємодії, розуміти смисл інформації та висловлювати власні думки.

Проведене нами емпіричне дослідження було спрямоване на виявлення загального рівня (методика В. Ряховського «Оцінка рівня комунікабельності») й аналіз структурно-змістових характеристик комунікативної компетентності студентів психологічної та технічної спеціальностей (методика діагностики мотиваційних орієнтацій в міжособистісних комунікаціях (І. Ладанов, В. Уразаєва) для дослідження мотиваційно-ціннісної складової комунікативної компетентності; методика діагностики перцептивно-інтерактивної компетентності (модифікований варіант Н. Фетіскіна) для діагностики когнітивно-оцінної складової комунікативної компетентності; методика діагностики емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні (В. Бойко) для вивчення конативно-діяльнісної складової комунікативної компетентності).

У ході проведеного дослідження ми з'ясували, що більшою мірою розвинута комунікабельність спостерігається у студентів-психологів, на відміну від студентів технічних спеціальностей. Відповідно, майбутні

психологи є більш товариські, зацікавлені, люблять висловлювати власну точку зору з різних питань, з радістю встановлюють нові знайомства, намагаються нікому не відмовляти в проханнях, навіть, коли не завжди можуть їх виконати.

Слід зауважити, що у досліджуваних групах студентів не виявлено низького рівня розвитку мотиваційно-ціннісної складової комунікативної компетентності. Натомість, більшості респондентів, причому із домінуванням студентів-психологів, притаманний середній рівень вищезазначеної складової, тобто точності та об'єктивності сприйняття співрозмовника, що вказує на прагнення створювати ефективні взаємостосунки, детально обговорювати виникаючі проблеми й враховувати різні точки зору; і орієнтації на прийняття партнера, що свідчить про прагнення до спілкування, що базується на довірі, уважному ставленні та щирій повазі один до одного.

Також з'ясовано, що значна частина студентів спеціальності «Психологія» (70%) характеризується середнім рівнем сформованості когнітивно-оцінної складової комунікативної компетентності. Необхідно підкреслити, що 60% студентів технічних спеціальностей притаманний низький рівень розвитку зазначеної складової. Відповідно, це свідчить про вищий рівень сформованості у студентів-психологів, на відміну від студентів технічних спеціальностей, особистісної готовності до формування інтегративних критеріїв інтерактивної компетентності в межах малих груп стабільного та тимчасового типу за такими показниками, як взаємопізнання, взаєморозуміння, взаємовплив, соціальна автономність, соціальна адаптивність, соціальна активність.

Крім того, варто відзначити, що майже всім досліджуваним студентам притаманні певні емоційні бар'єри, які можуть завадити гармонійному спілкуванню й успішній міжособистісній взаємодії. Зокрема, у третини студентів обох спеціальностей виявився бар'єр небажання зближуватися з людьми на емоційній основі. Це можна пояснити особливостями міжособистісних стосунків в юнацькому віці: з одного боку, збільшення кількості контактів, розширенням меж спілкування, та, з іншого боку, індивідуалізацією й відокремленням.

Загалом, систематизація та аналіз зібраних даних щодо особливостей комунікативної компетентності студентів психологічної та технічної спеціальностей засвідчують необхідність розробки практичних рекомендацій, спеціальних навчальних програм та тренінгів, які були б спрямовані на підвищення її рівня.

Одним із засобів розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців є соціально-психологічний тренінг (СПТ), за допомогою якого можна створювати особистісні передумови для успішного спілкування; виробляти систему умінь та навичок спілкування; коректувати наявну систему міжособистісного спілкування. Отримані в тренінгу нові відомості про себе та інших, як правило, гостро емоційно опосередковані, можуть

спонукати студентів заново переосмислити Я-концепцію, що сформувалася, і концепцію «іншого».

Подальші наукові дослідження можна було б спрямувати на перевірку ефективності навчальних програм, тренінгів та практичних рекомендацій у реальних навчальних та професійних середовищах.

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Галацин К., Хом'як А. Комунікативна культура майбутнього фахівця: Монографія. Луцьк, 2019. 132 с.

2. Герасименко Л., Музиченко Д. Психологічні особливості комунікативної компетентності в структурі навчальної діяльності студентів-медиків. *Нова педагогічна думка*. 2023. № 1(113). С. 39–43.

3. Шевчук В., Тесленко М., Клевака Л. Психологічні особливості комунікативної компетентності майбутніх психологів із різними ціннісними орієнтаціями. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Психологія*. 2024. Вип. 4(65). С. 59–63.

Шинкаренко Л. В., Шинкаренко В. М. (Одеса, Україна)

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

У тезах наведено аналіз проблем підготовки фахівців за спеціальністю «Туризм та рекреація». Зазначається, що зменшення контингенту студентів пов'язано як з наслідками планетарного масштабу катаклізмів останнього десятиріччя, а саме пандемії коронавірусу та повномасштабної російської війни, так із переорієнтацією українського освітнього простору на європейські стандарти.

Shynkarenko L., Shinkarenko V. (Odesa, Ukraine)

PROBLEMS OF TRAINING TOURISM AND RECREATION SPECIALISTS

The theses provide an analysis of the problems of training specialists in the specialty «Tourism and Recreation». It is noted that the decrease in the student contingent is associated both with the consequences of the planetary scale of the cataclysms of the last decade, namely the coronavirus pandemic and the full-scale Russian war, and with the reorientation of the Ukrainian educational space to European standards.

Туристична галузь в Україні є найбільш постраждалою від наслідків планетарного масштабу катаклізмів останнього десятиріччя, а саме пандемії корона вірусу та повномасштабної російської війни. Велика кількість туристичних підприємств не витримали тривалого тиску обставин та змушені були закрити свої офіси в очікуванні закінчення війни та покращення ситуації на ринку туристичних послуг.

Зазначимо, що післявоєнна розбудова держави неможлива без відновлення туристичної галузі. Україна має потужний потенціал для